

ontwapenend Het licht van God

Licht, luchtig, bijna als terloops. Het boek is uit voordat je het door hebt. Ik las het staande in een overvolle trein en het was precies één treinreis lang. Maar ik heb dan ook niks van de treinreis gemerkt. *In Gods hand* van Desmond Tutu is als een onverwacht maar intrigerend gesprek met een sympathieke vreemdeling. Ergens is dit dunne werkje precies als de man

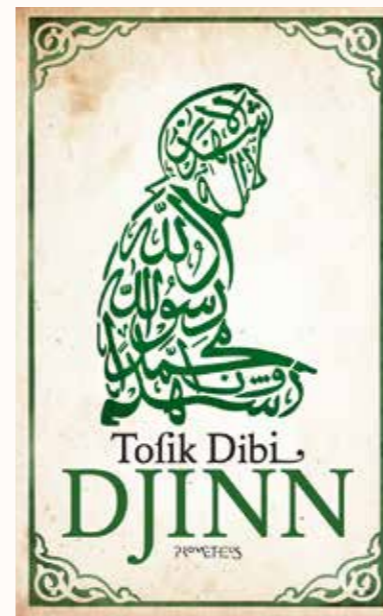
zelf, voor zover we hem kennen van interviews en toespraken. Klein, niet echt opzienbarend van postuur. Vriendelijk, aandachtig, vrolijk. Aardige anekdotes, mooie verhalen. Niet groots, niet meeslepend, maar licht en speels en dartel. En toch, in het voorbijgaan, in het lezen, in het gesprek... gebeurt er iets met je. Verschuift er iets. Heel licht, misschien onbewijsbaar. Maar in de dagen en weken erna komen kleine gedachten en citaten in je op, herken je ineens een anekdote in de situatie waarin je je op dat moment bevindt – kom je tot een nieuw inzicht. Zonder dat je het door hebt zijn je dingen aangezegd, is je iets bijgebracht van dat grote mysterie van Gods liefde voor de wereld en zijn mensen. De bijna naïeve verwondering, het onmiskenbare plezier en de grote zorg waarmee Tutu vertelt en verwijst, de eigenheid waarmee hij de verhalen van de bijbel verweeft in zijn leven en zijn wereld, zijn ontroerend en vreemd troostend. Het boek is een pleister op een wonde waarvan je nog niet wist dat je haar had. En het haalt (althans even) het scherpe van je kijken en denken af. *In Gods hand* is ontwapenend. Ik heb er geen ander

woord voor. Op het nachtkastje.
door Wieteke van der Molen

In Gods Hand. Mens zijn in het licht van God, Desmond Tutu, uitgeverij Kok, € 15,-

dibi Strijd tegen het

'Net als bij dat meisje uit *The Exorcist*. Zo voelt het, als een kwade geest (een djinn – MM) die mij verboden en vieze dingen laat denken en wil laten doen.' Tofik Dibi zat van 2006 tot 2012 in de Tweede Kamer voor GroenLinks. In en rond die tijd woedde in hemzelf een grote strijd. De strijd tegen het dat ze niet door mogen hebben. Dibi ontdekt zijn seksuele voorkeur voor mannen en gaat de strijd aan tegen zichzelf. Tegen het. Eerst verkent hij alles wat Allah verboden zou hebben, met gewelddadige ervaringen tot gevolg. Hij wordt verkracht, in elkaar geslagen en bespuugd, onder anderen door een 'oud Turks mannetje' dat zelf in een internetcafé naar foto's van kleine meisjes blijkt te kijken... Hij date op schimmige plekken, onder meer met een Marokkaan met

'twee kinderzitjes en speelgoed op de achterbank'. Uiteindelijk gaat Dibi 'als een wapeninspecteur' op zoek naar 'massavernietigingswoorden' in de Koran die het afwijzen. Als die woorden er niet blijken te zijn accepteert Tofik Dibi zichzelf en durft hij te aanvaarden dat er geen monster in hem zit. Dat kost hem uiteindelijk zijn politieke carrière: hij blies zichzelf op in de lijsttrekkersstrijd tegen Jolande Sap. Wel leverde het een vlot geschreven en onderhoudend boek op.

Djinn, Tofik Dibi, uitgeverij Prometheus, € 14,95

'en wij dan?' Duitse zelfmoordepidemie

Hans von Lehnendorff was arts in het Oost-Pruisische Insterburg. De laatste oorlogsmaanden zag hij veel mensen in gedachten verzonken naar de hemel staren. Ze keken de vogels na, die op weg gingen naar het zuiden. 'Ja, jullie vliegen nu weg. En wij dan?' Paniek, wanhoop angst. Angst voor de naderende, moordende en verkrachtende Sovjetsoldaten. Angst voor het verlies van eer, geboortegrond, familie, leven, de zin van het leven. Op grond van documenten, dagboeken, brieven en herinneringen reconstrueert de

Duitse historicus Florian Huber de sfeer tijdens de laatste stuiptrekkingen van het Derde Rijk, in zijn boek *Kind, beloof me dat je de kogel kiest*. Het stadje Demmin, pakweg 150 kilometer ten noorden van Berlijn, neemt hij daarbij als uitgangspunt. Tussen de zeventhonderd en duizend inwoners maakten in het voorjaar van 1945 daar een eind aan hun leven. 'Verdrinking was het meest populair, ook de kogel, gif en de zelf vervaardigde strop bezorgden velen een snel einde.' IJzingwekkende verhalen komen voorbij. 'In één enkel huis hingen een slotenmaker en zijn vrouw, een driehoofdige kappersgezin, een schoenmaker met zoon en moeder en een leraar met zijn echtgenote zich op. De levenden waren dagenlang bezig met doden uit kelders trekken, van zolders slepen en uit meren en waterlopen vissen.' In de tweede helft van zijn boek probeert Huber verklaringen te vinden voor het suïcidale gedrag. Hij gaat daartoe terug tot het eind van de Eerste Wereldoorlog en de daaraan verbonden vernederende vredesvoorwaarden. Helaas onderneemt hij deze zoektocht met zevenmijlslaarzen. Daarentegen overtuigt wel zijn beschrijving van de geestestoestand van gewone mensen die buitenstaanders na de oorlog in het voormalige Derde Rijk aantreffen: versteend ogende, vreugdeloze, koude Duitsers.

'Om te overleven vluchtten ze in vlijt, verdringing en ... stilzwijgen.'
door Jehannes Regnerus

Kind, beloof me dat je de kogel kiest. Duitsland 1945 en de ondergang van gewone mensen, Florian Huber, uitgeverij Hollands Diep, € 19,99

glossy Spion, predikant, held

Het is 71 jaar geleden dat de Duitse predikant Dietrich Bonhoeffer in concentratiekamp Flossenbürg op bevel van Adolf Hitler werd opgehangen. Het naziregime veroordeelde de medeoprichter van de 'Bekennende Kirche' letterlijk voor 'pacifisme', maar uiteindelijk wegens samenzwering. De Vrijgemaakten van het *Nederlands Dagblad*, uitgeverij Vuurbaak en de ChristenUnie besteden een glossy aan het werk van Bonhoeffer. Hoofdredacteur is CU-boegbeeld Segers. In de glossy uiteraard aandacht voor de onvermijdelijke Bonhoeffer-award, die pater Frans van der Lugt net voor Angela Merkel wint. 'Dit is het einde – voor mij het begin van het leven', is een van de laatste uitspraken van Bonhoeffer die via een medegevangene bewaard is gebleven.

Bonhoeffer, onder redactie van Gert-Jan Segers, uitgeverij Vuurbaak, € 8,95

Tenzij anders vermeld, zijn de bijdragen op deze pagina's van de hand van Martin Maassen, martin.maassen@doopsgezind.nl

De zonnetjes bij de besproken boeken en bladen geven de waardering van de recensent weer. Die kan uiteenlopen van één zonnetje (niet best) tot vijf (mag op uw nachtkastje niet ontbreken).

lezers
lezen

vieze handen van keurige mensen

De ondertitel van het boek vind ik intrigerend: *And how they get away with it*. Die *they* zijn leden van het Engelse establishment. Owen Jones schreef er een onthutsend boek over en schetst daarin glashelder hoe politiek, bedrijfsleven en media elkaar achter de schermen weten te vinden. En hoe zij hun belangen (laten) behartigen – schokkend vaak op basis van list en bedrog. Owens boek gaat over de vieze handen van ogenschijnlijk keurige mensen.

The Establishment is een nuchter verwoorde en grondige analyse van de Engelse top. Het lukte Owen om veel mensen aan het praten te krijgen. Hooggeplaatste mannen en ook enkele vrouwen uit de politiek, media en politie gunnen de lezer een kijkje in de keuken van de macht. Dat doen ze met naam en toenaam. En vooral terugblikkend. Sommigen leggen met een mix van verbazing en schaamte uit waarom ze mee hebben gedaan. En hoe het werkt in de wereld van goede vrienden, status en vooral geld. Het beeld dat opdoemt is ontluisterend. Zuiverheid lijkt ver te zoeken. Je zou bijna niemand aan de top nog vertrouwen.

Na lezing van *The Establishment* kijk ik nóg kritischer naar de Nederlandse elite. Naar keurige dames en heren op zondag in Buitenhof. Naar praatgrage mediamannetjes in *De Wereld Draait Door*. Naar hoge Justitiebazen die beweren dat hun door normverval aangevreten organisatie goed draait. Naar mensen met macht die elkaar achter de schermen makkelijk vinden, uit de wind houden en graag een dienst bewijzen. Ik kan er haast niet op wachten: een Nederlandse variant van *The Establishment*. Net zo spraakmakend. Net zo gedegen. Net zo leerzaam.

Jaap Sluis

Het Establishment, Owen Jones (vert. Staf Henderickx), uitgeverij Epo, € 24,90